

RIJEČ

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 44, godina XXII
novembar, 2017. [str. 121-
124]

© Monos 2017

Traganje za kontinuitetom: o prozi Velida Beganovića Borjena

Mr. sc. Fatima Bećarević

SAŽETAK: U 44. broju *Gračaničkog glasnika* predstavljeno je šest do sad neobavljenih priča Velida Beganovića Borjena, u kojima se na interesantan način traga za uspostavom kontinuiteta u postojanju pojedinca, ali i grupe/a čiji je dio. Narodno umijeće pripovijedanja, blisko prigušenom šaputanju po mahalama, a obogaćeno slikovitim i preciznim opisima i zapažanjima, pokazuje da je riječ o vrsnom pripovjedaču, koji naraciju gradi vješto i sigurno, a u kratkim i odmjerenim monolozima otkriva filozofska zapažanja o svijetu, vremenu i svrsi postojanja. Traganje za kontinuitetom ne odnosi se samo na pojedinca, iako je on u svim pričama nosilac mikrosvijeta, nego i na društvo koje bez obzira na vrijeme naracije podliježe okvirima i modelima, ograničavajući slobodu izražavanja vlastitog sopstva.

Ključne riječi: proza, kontinuitet, identitet

Već neko vrijeme čitalačka publika upoznata je sa književnim stvaralaštvom mladog gračaničkog književnika Velida Beganovića Borjena.¹ Prije nego ga čvrsto povežemo s rodnim gradom, valja naglastiti da Borjen posljednjih nekoliko godina živi u Brnu i predaje na češkom Masarykova univerzitetu, zbog čega bi bilo pogrešno vezati ga samo za jedan grad, pogotovo ako uzmemo u obzir uticaje evropske kulture koji se ogledaju u njegovom stvaralačkom radu. Beganovićev talenat, pretočen je u različite žanrove, likovno ilustriranje, poeziju i prozu i više puta predstavljan široj javnosti. Zbirka

¹ Beganović, Velid. „Izbor iz poezije“ u *Gračanički glasnik*, časopis za kulturnu historiju, broj 36, godina XVIII novembar, 2013. str.161-166

RIJEČ

pjesama „Priručnik za levitiranje“² osvojila je prvu nagradu *Mak Dizdar* na natječaju *Gorčin* za najbolju neobjavljenu zbirku pjesama 2012. godine. Ljubitelji Borjenovog književnoumjetničkog rada njegovu poeziju, kratke priče, eseje i kritike čitali su u časopisima i na web portalima/magazinima poput subotičkog *Synopsisa*, njujorškog *Hypothetical Review*, mađarskog *Ex Symposion*, podgoričkog *Stribor Strašni*, mostarskih *Strane.ba*, novosadskog *P.U.L.S.E.*, u *Gračaničkom glasniku*, na blogu časopisa *Novi Plamen*, u dnevnom listu *Oslobođenje*³, magazinu za književnost i umjetnost NE-MA, itd.

Moderni komunikacijski kanali omogućili su lakše povezivanje između književnika i recipijenata, pa je zahvaljujući portalima, uvezivanju na socijalnim mrežama, elektronskim časopisima, youtube kanalima itd. omogućeno lakše upostavljanje veze i komunikacije ne samo između generacijski bliskih skupina nego i među svim zainteresovanim učesnicima u virtuelnom svijetu. Globalna povezanost doprinijela je većoj vidljivosti, ali je u isto vrijeme fokus usmjeren na trivijalizirane teme, propraćene slikama i zanimljivim sadržajima zbog čega rijetki sudionici virtuelnog svijeta ne skrolaju po ekranu teksta nego čitaju zanimljiva književna ostvarenja koja dovode do intelektualnog podražaja duha. Tehnološki napredak, zaslužan za takav vid popularizacije književnosti, doprinosi boljoj vidljivosti poezije i kratkih priča koje po sažetosti, jezgrovitosti i stilu prate tempo života savremenog čitatelja, koji ima višestruke mogućnosti izbora u hiperrelacionom svijetu.

U 44. broju *Gračaničkog glasnika* predstavljeno je šest do sad neobjavljenih priča

Velida Beganovića Borjena, u kojima se na interesantan način traga za uspostavom kontinuiteta u postojanju pojedinca, ali i grupe/a čiji je dio. Narodno umijeće pripovijedanja, blisko prigušenom šaputanju po mahalama, a obogaćeno slikovitim i preciznim opisima i zapažanjima, pokazuje da je riječ o vrsnom pripovjedaču, koji naraciju gradi vješto i sigurno, u kratkim i odmjeranim monolozima otkriva filozofska zapažanja o svijetu, vremenu i svrsi postojanja.

„Da vam pravo kažem, zapodjenula bi teta Fadila“ početak je priče „Dobro naše dijete“ u kojoj se sažetom formom i jezgrovitim opisanjem svakodnevnih događaja u bosansko-hercegovačkim kućama nostalgично prikazuju fragmenti prošlog vremena i navika, sačuvanih iz davnina. Fragmentirano sjećanje na tetu Fadilu i njene dolaskе u porodičnu kuću pripovjedača upućuje na elementе refleksivne nostalgije⁴ reprezentirane u osjećajima, slutnjama i sjećanjima na bliske ljude i vrijeme provedeno s njima. Na taj način počinje da se odmotava nit u kojoj se teta Fadila prisjećа niti života, prohujalog kao i besmislene igre, ali još uvijek prisutnog u sadašnjici sjećanja i sadašnjici pripovjedača koji se vozi trolejbusom i zadržava na licu mrvica kao tragove djetinjstva. Oduševljenje, bliskost i toplota koju ova dobra žena unese u porodičnu kuću pripovjedač kao emocije prenosi na čitatelja pa cijela priča odiše toplotom i slatkoćom poput ukusa Medeline kolačića u Prustovim romanima. Potvrđivanje kontinuiteta u postojanju ne ostvaruje se samo prisjećanjem na dolazak dragog gosta nego i uspostavom veze sa zapostavljenom kulturom dijaloga, međusobnog razumijevanja i blagog komuniciranja bez naglih prelaza i trzaja. U današ-

2 Đević, Mevlida. „VELID BEGANOVIĆ. PRIRUČNIK ZA LEVITIRANJE, STOLAC: SLOVO GORČINA, 2013“ u *Gračanički glasnik*, časopis za kulturnu historiju, broj 36, godina XVIII novembar, 2013, str.172-174

3 Borjen, V.B. „Pjesme“ U *NE-MA – Magazin za književnost i umjetnost*// Journal for literature and arts, <https://ne-ma.net/2017/09/29/v-b-borjen-pjesme/> (dostupno 10.10.2017.)

4 Boym, Svetlana. *Budućnost nostalgije*. Beograd: Geopoetika, 2015, 22-23.

njem vremenu, kad je sam pojam „dijaloga“ kulturno određen i povijesno uvjetovan⁵ sudjelovanje u dijalogu doživljava se i ostvaruje na različite načine, pa se i učešća pojedinaca u samom činu razgovora često tumače i kao uspostava različitih sistema moći unutar grupa o kojima je riječ. Zato pripovjedačevo periferno slušanje i povremeno djelovanje, onda kad ga se tiče i kad treba da brani odvijanje skoro pa performativnog⁶ događaja, postaje prilika da se jasno stane u odbranu rituala na kojima se zasniva život i uspostavlja bliskost. I dok se u drugim pričama odnos prema vremenu reflektira kroz zapažanja u kojima se, između ostalog, propituje smisao života ili smrti (priča „Doći će noć“), u priči „Dobro naše dijete“ vremenski kontinuitet prati kontinuitet biološkog razvoja i napretka u kome se jednostavnim zapažanjem, „djecom se mjeri vrijeme“, potvrđuje prolaznost vremena i prelazak iz jedne životne faze u drugu. Kolažiranje odlomaka Bayronove poezije na engleskom jeziku proizvodi zaplet u kome se poliglotsko prolaženje kroz različite jezike prikazuje kao prirodno povezivanje ne samo slijeda događaja nego i različitih žanrova čime se ukazuje na mogućnost izlaza iz sigurne zone komfora u neograničeno polje jezika u kome je spas od površnosti i konzumerizma. Beganovićeva sklonost ka poeziji svako malo progovara iz proznog diskursa zbog čega se osjeća potreba za uspostavom međužanra, nečega što u zvaničnoj književnoj kritici ne postoji, a predstavlja poeziju utopljenju u prozu. Traganje za kontinuitetom u postojanju ne odnosi se samo na pojedinca, iako je on u svim pričama nosilac mikrosvijeta, kontinuitet je potreban i društvu i kulturi u cjelini. „Islandski lišaj“⁷, u paralelnom prikazu Islanda i Bosne i Hercegovine, više govori o mentalitetu bosanskohercegovač-

kog čovjeka, njegovim navikama i težnjama, nego o intimnom doživljaju strane zemlje koja postaje platforma na čijim se različitostima izgrađuju paralelni svjetovi balkanskih običaja, načina na koje pripremamo vlastite prezentacije za javnost, uređujemo domove i dvorišta i krijemo zjapeće praznine u nama ili oko nas. To su one praznine nastale oštrim rezovima, rušenjima iza kojih su slijedile nove izgradnje i tako u krug, na osnovu čega je jasno da se poimanje kontinuiteta u različitim kulturama uspostavlja različito. Dok Islandani kontinuitet grade kao površinu na kojoj se sedimentacijom ucrtavaju vertikalne i horizontalne odrednice identiteta, različitosti i mogućnosti, kontinuitet bosanskohercegovačkog čovjeka podsjeća na klatno koje se skoro u jednakim intervalima pušta s jedne strane na drugu, rušeći pritom izgrađeno, ali istovremeno, noseći u sebi identitete, refleksije i nostalgije svih prošlih klaćenja, početaka i završetaka. Želja da se zaustavi oktobar naglašava se u svakom pasusu „Pisma Anđeli“, u kome se u zlatnom godišnjem dobu ogledaju sva ostala, a „životi naših prijatelja služe nam da se nad vlastitim zamislimo.“

Životi, fragmenti o kojima čitamo dobijaju drugačiji smisao u dijelu teksta naslovljenom kao *Vilovanje*, na kraju priče „Nedovršeni trenuci“ kad se pripovjedač direktno obraća čitatelju i otvorenim zapažanjem uvlači ga u priču. Kalvinovsko obraćanje i pozivanje na interakciju motiviše čitatelja za kreativni čin i poziva na razmišljanje šta će od svega ostati. Time se propituje i sam proces stvaranja, ali i značaj svih čimbenika koji sudjeluju u njemu, jer bez čitatelja nema teksta, odnosno bez teksta nema čitatelja, na šta se može nadovezati i pitanje da li je traženje vlastitih života u tuđima zapravo konstantna potraga za samim sobom. Da li je proces upoznavanja

5 Butler, Judith. *Nevolje s rodom*. Zagreb, Ženska infoteka, 2000, 29.

6 Felman, Shoshana. *Skandal tijela u govoru*. Zagreb: Nakalada MD. 1993,18.

7 Priča „Islandski lišaj“ uvrštena je u korpus tekstova na Konkursu za izbor najbolje neobjavljene priče u 2017. godini dnevnog lista *Oslobodjenje*.

drugih, njihovih gesta, navika i postupaka zapravo postupak otkrivanja mjesta koja kao tačke odrednice predstavljaju mjesta za uspostavu ličnih određujućih tačaka, važnih za uspostavu vertikalne linije identiteta kojom se potvrđuje kontinuitet u razvoju pojedinca i grupe. Vratimo se samom odnosu između čitatelja i pripovjedača, pripovjedača koji je u ovom kao i drugim Borjenovim pričama blizak sudionicima događaja, pa čak i sam akter, sve do čina izravnog obraćanja, prelaska na TI i skidanja aureola mistifikacije sa čina čitanja koji postaje još jedno mjesto za vođenje unutrašnjeg dijaloga. Unutrašnji dijalog prati čin komunikacije sa drugim, onim kojem treba objasniti sebe i vlastitu poziciju koja postaje arhetip života i sumnja koju Beganović iskazuje na kraju priče „Težina kruške“: „Možda smo ovom svijetu dodijali, mi ljudi, sa svojim neprestanim traganjem za smislom? Možda bi ovo, nemuško i nežensko, nestaro i nemlado, neškoloovano i nebolesno, nezaljubljeno i neopterećeno planetče dalo sve da nas nikad nije izbacilo iz svoje plodne vode i da sve i dalje teče neometeno i bez histerisanja...“ A histerisanje proizlazi iz svih negacija kojima se markiraju i označavaju različitosti, licemjerja, dvoličnosti i drugosti unutar modernog društva čiji centar zauzimaju oni koji svojim odlikama predstavljaju poželjan uzor i model po kome se oblikuju težnje i očekivanja unutar društva. Zato sam tekst postaje prostor u kome se činom čitanja, uspostavom dijaloga, direktnih i indirektnih komunikacijskih činova svi sudionici nastoje na/učiti životu i pronaći svoje mjesto u vremenu koje stalno izmiče. Posljednji pasus priče „Doći će noć“ otkriva sveprisutnu činjenicu da, „Već smo prošlost. Ovakvi kakvi smo nikad se nećemo sastati.“ ali i mogućnost udaljavanja od ustaljenih šablona življenja u prostore koji odišu lakoćom i igrom djetinjstva, jer ljudi su putevi, a ne raskrsice, oni su nosioci kontinuiteta i naj/ne/pouzdaniji svjedoci.

Literatura:

1. Beganović, Velid. „Izbor iz poezije“ u *Gračanički glasnik*, časopis za kulturnu historiju, broj 36, godina XVIII novembar, 2013
1. Borjen, V.B. „Pjesme“ U *NE-MA – Magazin za književnost i umjetnost// Journal for literature and arts*, <https://ne-ma.net/2017/09/29/v-b-borjen-pjesme/>
1. Boym, Svetlana. *Budućnost nostalgije*. Beograd: Geopoetika, 2015.
1. Butler, Judith. *Nevolje s rodom*. Zagreb, Ženska infoteka, 2000.
1. Đuvić, Mevlida. „VELID BEGANOVIĆ. PRIRUČNIK ZA LEVITIRANJE, STOLAC: SLOVO GORČINA, 2013“ u *Gračanički glasnik*, časopis za kulturnu historiju, broj 36, godina XVIII novembar, 2013
1. Felman, Shoshana. *Skandal tijela u govoru*. Zagreb: Nakalada MD. 1993.

Summary:

Search for continuity: about the prose of Velid Beganovic Borjen

In the 44th issue of the „Gračanički glasnik“ (local newspaper), six unpublished stories written by Velid Beganović Borjen have been presented, in which he, in an interesting way, seeks to establish continuity in the existence of an individual, but also of the group he belongs to. His folklore art of narration, silenced by neighbourhood whisperings, and enriched with picturesque and precise descriptions and observations, shows that we are talking about a true narrator, who builds the narration skillfully and safely; a narrator who uses short and measured monologues to reveal philosophical observations of the world such as time and purpose of existence. Although he is the bearer of microscience in all the stories, the search for continuity does not apply to an individual only, but also to a society that, regardless of the time of narration, is subject to frameworks and models, limiting the freedom of expression of one's own self.

Key words: prose, continuity, identity